

Łódź, 16 sierpnia 2023 r.

**Szanowny Pan
prof. Adam Glapiński
Prezes NBP
ul. Świętokrzyska 11/21 | 00-919
Warszawa**

Szanowny Panie Prezesie,

16 sierpnia 2023 roku po raz drugi obchodzimy Dzień Płacenia Gotówką. Pomysłodawcą wydarzenia jest Instytut Spraw Obywatelskich, który prowadzi kampanię obywatelską „Broń gotówki!”. Instytut od 2004 roku walczy o dobro wspólne.

Dzień Płacenia Gotówką ma na celu zachęcenie konsumentów, przedsiębiorców i urzędów administracji publicznej do codziennego korzystania z gotówki. Dzień Płacenia Gotówką służy również przypominaniu o tym, że gotówka jest naszym dobrem wspólnym. „Gotówka to nie tylko instrument płatniczy, okazała się być dobrem narodowym – to jedna z najważniejszych konstatacji po doświadczeniach COVID-19 i wojny za wschodnią granicą” – stwierdziła Barbara Jaroszek, dyrektor Departamentu Emisyjno-Skarbcowego Narodowego Banku Polskiego podczas Kongresu Obsługi Gotówki w 2022 roku.

Datę 16 sierpnia wybraliśmy na święto gotówki nieprzypadkowo. Otóż w ten właśnie dzień w 1794 roku w czasie insurekcji kościuszkowskiej zostały pущzone w obieg pierwsze polskie banknoty w Warszawie.

Dzień Płacenia Gotówką jest oddolną, obywatelską inicjatywą będącą odpowiedzią na brak działań edukacyjnych popularyzujących gotówkę w polskim społeczeństwie. Jak zauważa Jerzy Dziemidowicz, specjalista Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych S.A.: „Trzeba zwrócić uwagę na fakt, że **żadna potężna organizacja ani nie broni, ani nie reklamuje gotówki,** natomiast wszelkie alternatywne metody płatności są intensywnie reklamowane. W szczególności mam tu na myśli kampanie marketingowe organizacji zarabiających na transakcjach kartami płatniczymi. W Polsce są one ostatnio prowadzone także jako tzw. kampanie społeczne, organizowane pod szyldem »Polska bezgotówkowa«. Warto pamiętać,

że fundację Polska Bezgotówkowa tworzą Visa i Mastercard oraz Związek Banków Polskich i inne banki zainteresowane popularyzacją transakcji bezgotówkowych”¹.

W Dniu Płacenia Gotówką Instytut Spraw Obywatelskich nagłaśnia korzyści z płacenia gotówką. Po pierwsze gotówka gwarantuje obywatelom **wolność wyboru**. Jak celnie zauważa Paweł Mucha, członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego, ważna jest „swoboda konsumenta, który powinien móc sam decydować, czy będzie płacił gotówką, czy bezgotówkowo”².

Po drugie **zaletą gotówki jest bezpieczeństwo**. Część Polek i Polaków trzyma gotówkę w domu na wypadek sytuacji kryzysowych, np. awarii systemów bankowości cyfrowej, ataków hakerskich czy działań obcych służb. „Gotówka nie ulega awarii. W świecie, w którym wielkoskalowe systemy cyfrowe są zagrożone cyberatakami i katastrofami naturalnymi, ważne jest, aby zachować formę pieniędzy, która będzie na to odporna” – zauważa Brett Scott, autor książki „Cloudmoney: gotówka, karty, krypto i wojna o nasze portfele”³.

Po trzecie gotówka pozwala na **wyeliminowanie dyskryminacji i wykluczenia** tych osób, które nie chcą lub nie mogą korzystać z usług cyfrowych, oferowanych przez korporacje płatnicze VISA i MasterCard.

Ponadto Instytut Spraw Obywatelskich w ramach obchodów Dnia Płacenia Gotówką ostrzega przed niebezpieczeństwami związanymi z ograniczeniami w obrocie gotówką i popularyzacją idei Polski bezgotówkowej. Po pierwsze, jak słusznie zauważył Pan Prezes podczas VI Kongresu Obsługi Gotówki: „Eliminacja gotówki, w ramach prowadzenia forsowanej przez niektóre banki, media i międzynarodowe koncerny ekonomii bezgotówkowej, **nie sprzyja poszerzeniu i wzmocnieniu wolności jednostek**”⁴. „To zakrawa na próbę dyktatu międzynarodowych korporacji, które emitują karty płatnicze czy banków, które zarabiają na każdej transakcji bezgotówkowej. To jest nie do przyjęcia”.

Po drugie, zgadzam się z Panem Prezesem, że „płacenie instrumentami bezgotówkowymi przez konsumentów oznaczać może nie tylko monitorowanie ich zakupów przez władzę publiczną, ale również **ograniczenie ich prywatności** wobec sprzedawców, ponieważ daje większe możliwości gromadzenia przez nich informacji o swoich klientach, a zatem rejestrowania, co i za ile kupują, co następnie może się wiązać z wykorzystywaniem tych

¹ [Dzień Płacenia Gotówką, czyli walka z dezinformacją](#), Tygodnik Spraw Obywatelskich, Nr 137 / (33) 2022

² [Obroniliśmy gotówkę](#), Tygodnik Spraw Obywatelskich, Nr 92 / (40) 2021

³ [Wojna z gotówką](#), Tygodnik Spraw Obywatelskich, Nr 144 / (40) 2022

⁴ [Wystąpienie Prezesa NBP prof. Adama Glapińskiego na Kongresie Obsługi Gotówki 2020](#)

danych niekoniecznie zgodnie z wolą konsumenta i za jego wiedzą (np. do celów profilowania klientów)”⁵.

Po trzecie, ograniczanie płatności gotówkowych zwiększa **ryzyka dla bezpieczeństwa i suwerenności naszego państwa**. Obrót bezgotówkowy sprzyja zagrożeniom wynikającym z potencjalnych ataków na naszą infrastrukturę krytyczną. Ostrzeżeniem powinny być dla nas takie wydarzenia, jak trwająca wojna na Ukrainie, trzytygodniowy atak cybernetyczny, który sparaliżował Estonię w 2007 roku, lub awarie z czerwca i lipca 2018 r. korporacji płatniczych Visa i MasterCard, które uniemożliwiły dokonywanie transakcji kartowych w Europie trwające do kilkunastu godzin, natomiast awarie trwające kilka godzin zdarzają się systematycznie. **System płatności gotówkowych dla obywateli działa zawsze i nie jest zależny od awarii sieci internetowej, elektrycznej czy awarii informatycznych w bankach i korporacjach płatniczych.**

Szanowny Panie Prezesie, dziękuję za Pana działania podejmowane w celu ułatwienia płacenia gotówką. Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego, która została opracowana przez NBP, to bardzo potrzebny plan na rzecz obrony gotówki w Polsce. Za dobry krok uważam też wyjście formalne NBP z Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności.

Wspomniany już wyżej ekspert Brett Scott w rozmowie z nami podkreślał: „Myślę, że trzeba stworzyć o wiele więcej grup obywatelskich, które będą reprezentować głos użytkowników gotówki, ponieważ oczywiście głos branży płatności cyfrowych jest tak głośny, gdyż jest dobrze finansowany. Potrzebne są też działania odgórne ze strony państw i dużych instytucji. Aktywne promowanie systemu gotówkowego, to jedna z ważniejszych rzeczy, która jest teraz potrzebna”.

Instytut Spraw Obywatelskich, prowadząc kampanię społeczną „Broń gotówki!”, otrzymuje szereg historii, komentarzy, listów e-mail od osób, które na co dzień korzystają z gotówki. Konsumenci i przedsiębiorcy opisują w nich swoje doświadczenia w zderzeniu z Polską bezgotówkową⁶.

Biorąc pod uwagę głos opinii publicznej (46% obywateli deklaruje, że używa gotówki w codziennych sytuacjach) apelujemy do Pana Prezesa o działania na rzecz „Piątki dla gotówki”, w ramach której postulujemy:

1/ Zwiększenie niskich nominałów w obiegu – dziś obywatele mają ogromne wyzwania, żeby korzystać z gotówki, np. w sklepach osiedlowych, ponieważ brakuje gotówki o niskich nominałach.

⁵ [List Prezesa NBP Adama Glapińskiego do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Finansów Jana Sarnowskiego z dnia 31 sierpnia 2021 r.](#)

⁶ [Broń gotówki! Historie Czytelników](#), Tygodnik Spraw Obywatelskich, Nr 156 / (52) 2022

2/ Likwidację „pustyń bankomatowych” – konsumenci obserwują z niepokojem malejącą liczbę bankomatów i placówek bankowych, które zapewniają obsługę gotówkową. Dodatkowo mamy do czynienia z procederem systematycznego obniżania limitów wypłat gotówkowych z bankomatów. Zdaniem Instytutu Spraw Obywatelskich to celowa polityka banków zainteresowanych likwidacją gotówki.

3/ Zobowiązanie urzędów publicznych do przyjmowania gotówki – obywatele zwracają nam uwagę, że nie mogą zapłacić gotówką np. w urzędach gmin, urzędach skarbowych czy w sądach. Przykładowo nie ma opcji płacenia gotówką w Biurze Paszportowym na Kruczej w Warszawie.

4/ Likwidację procederu przerzucania kosztów płatności bezgotówkowych kartami przez banki i organizacje kartowe na klientów (firmy i ludzi) – przykładowo jeden banknot o nominale 100 PLN użyty do 100 transakcji zapłaty pomiędzy obywatelem a przedsiębiorcą nie generuje bezpośrednich kosztów dla obu stron. Natomiast 100 transakcji kartowych o wartości 100 PLN spowoduje powstanie kosztów od 1 do 3% wartości transakcji, czyli tak jakby 100-300 PLN zostało zabrane przez pośredników tytułem różnych opłat (m. in. interchange, systemowych, dzierżawy terminali oraz za posiadanie karty pobieranych przez banki).

5/ Zwiększenie przez NBP finansowania kampanii informacyjno-edukacyjnych mających na celu zachęcanie obywateli i przedsiębiorców do korzystania z gotówki codziennie – budowanie świadomości konsumentów i przedsiębiorców jest bardzo ważne w procesie dbania o siłę naszego państwa na arenie międzynarodowej. Obrona gotówki, pozwoli zachować sprawczość Narodowemu Bankowi Polskiemu w zakresie polityki monetarnej.

Pozostajemy w gotowości, by w razie potrzeby przedstawić Panu Prezesowi nasze postulaty i działania na spotkaniu. Jesteśmy też gotowi włączyć się w prace Rady do spraw obrotu gotówkowego przy Zarządzie NBP oraz w proces wdrażania Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego, w szczególności w zakresie działań edukacyjno-informacyjnych.

Z wyrazami szacunku,

Rafał Górski
Prezes Zarządu
Instytut Spraw Obywatelskich